

Castillo Suarez

HITZ GUTXIKO POETA

NAFARROAN BADA ERDARAZ BIZI, BAINA EUSKARAZ SORTZEN DUEN JENDE ASKO

“Bihotzean daramaguna gure hizkuntzaz baino ezin dugu adierazi”, dio Castillo. Poeta da, Sakanako euskara teknikaria ere bai, eta irailaren amaieratik Euskaltzain osoa. Bakardadeaz, abandonuaz, galdutako tokiez, baso nahastuez, herrigintzaz eta amodioaz hitz gutxiz eta ironia handiz hitz egiten digun idazle eta euskararen militante nekazina da.

 REYES ILINTXETA DANI BLANCO

Castillo Suarez, poeta ala idazlea?

Poeta naiz eta narratzaile kaxkarra edo narrazioetan, behintzat, ez naiz poesian bezain ondo moldatzen. Poesian nabarmentzen naiz, zerbaiten nabarmentzen banaiz.

Gazte hasi zinen, Iruñeko Udalaren egile berrien poesia lehiaketa bi urte jarraian irabaziz.

Nik uste dut Nafarroako idazleen harrobia hein handi batean lehiaketa horri esker sortu dela. Hortik etorri da idazle jende asko bai poesian, bai narrazioan ere: Anjel Erro, Joxemiel Bidador, Ain-

geru Epaltza, Alberto Ladrón, Gorka Urbizu, Jon Barberena, Bea Chivite, Hasier Larretxea, Juanjo Olasagarre, Nerea Balda, Saioa Alkaiza... idazle asko eta onak.

Poesia hurbila da zurea?

Bai. Nik uste dut nire nortasunarekin zerikusirik daukan estiloa dudala. Konturatzen ari naiz adinarekin gure aitaren gero eta antza handiagoa hartzen ari naizela, eta hura oso ironikoa da. Lasai baldin banago oso ironikoa naiz eta hitz gutxikoa. Ez dut nitaz idazten, baina nik idazten dut. Sintesirako joera handia daukat eta iruditzen zait hori

ere nire poesian islatzen dela. Hitz ongi hautatuak eta soberako hitzik ez.

Nik beti izan dut oso presente beste batentzat idazten dudala. Ez dut niretzako idazten eta ez dut asmo terapeutikorik edo halakorik. Irakurleari baliokodion zerbait egiten saiatzen naiz.

Eta zertarako balio dezake poesia?

Uste dut poesia hobea egiten nauela. Azken finean gauzei erreparatu egiten diezu beste begi batzuekin begiratuta. Idazten duenak badaki bere burua defendatzen. Ongi idazteak asko laguntzen dizu bizitzan, nire ustez.

Castillo Suarez Garcia

ALTSASU, 1976

Euskal Filologian lizentziaduna. 23 urterekin irabazi zuen lehen aldiz Iruñeko Udalak emandako Egile Berrientzako saria poesia modalitatean. Geroztik bederatzi olerki liburu argitaratu ditu, helduentzako bi album eta haurrentzako hamaika narrazio liburu. Lanbidez euskara teknikaria da Sakanako Mankomunitatean. Hainbat erakunde eta ekimenetan parte hartu izan du eta, gaur egun, jabetza intelektuaren kudeaketan diharduen EKKI Elkarteko lehendakaria da eta Galtzagorri elkarteko zuzendaritzan dago. Kolaboratzailea da ARGIA eta *Berria*-n. Euskaltzain urgazlea izan da 2016tik eta irailaren 30ean Euskaltzain oso hautatu zuten.

Poeta gazteek diote haien lanak ongi konektatzen duela gazteekin. Oso Instagram poesia dago modan gaur egun: ideia bat oso hitz gutxitan adierazita eta zartako moduko bat ematen dizuna.

Zure poesia ere halakoa zen hasieran. Instagram poesia egiten zenuen Instagram existitu baino lehen?

Bai hori da. Aizkorakadak banatu ditut han eta hemen. Nik uste dut lehorra, serioa eta hitz gutxikoa izatearen fama badudala. Egia da ingurukoekin distantzia eta espazioa mantentzea gustatzen zaidala. Agian zerikusirik izango du nire haurtzaroarekin. Urruneko toki batean, autobideaz beste aldean bizi ginen eta ni auzoko ume bakarra nintzen. Nire ahizparekin lau urteko aldea dut eta elkarrekin ez ginen jolasten. Beharbada horregatik naiz bakartia. Jendez inguratuta bizi naiz, baina gustura nago bakarrik ere.

Eta horren apologia egiten duzu...

Bai. Oso gaizki ikusia dago zinemara bakarrik joatea eta halako gauzak egitea, adibidez, eta ez nago ados. Gainera 30.000 kilometro baino gehiago egiten ditut urtean autoan, bakarrik, nire pentsamenduetan murgilduta. Lanarengatik eta militantziarengatik asko tokatzen zait bidaiatzea eta horregatik orain *deportibo* gorri bat erosi dut. Euskaltzaindian flipatzen dute.

Lan militantea non egiten duzu?

Nik uste dut euskalgintzako erakunde ia guztietan aritu naizela. Egon naiz Topagunean, Soziolinguistika Klusterran, Euskal Idazleen Elkartearen eta Berria-ko Administrazio Kontseiluan; eta orain, EKKI Euskal Kulturgileen Kidegoa elkarteko lehendakaria naiz eta Galtzagorri elkarteko zuzendaritzan nago. Honetaz gain, literaturak ematen dizkidan lanak egiten ditut. Epaimahai askotan egoten naiz, adibidez. Jendeak ez du nahi izaten eta nik ez dakidanez ezetz esaten, egiten dut. Orain hasi naiz ezetz esaten denborarik ez dudalako. Norbaitek egin behar du eta badakizu, gauza bat fundamen-

tu pixka batekin eta epe barruan egiten baduzu, hurrengo urtean ere deitzen zaituzte. Euskalgintzan ausarki egiten da lan eta, hala ere, begira nola gauden.

Zure lan poetikoa aldatu da urte hauetan? Orain doinu sakonagoa duela esan daiteke?

Baietz uste dut. Hasieran maiztasun handiarekin argitaratzen nuen eta beharbada oso gauza antzekoak plazaratzen nituen. Gero zeure buruari gehiago exijitzen diozu eta nahi duzu zerbait desberdina eta hobea egin. Euskaraz poesia liburu pila bat argitaratzen dira, baina oso poeta gutxi dago. Gauza bat da poesia liburu bat ateratzea eta beste bat poeta izatea.

Askok liburu bat plazaratzen dute, baina gero ez dute jarraitzen eta zailena idazten jarraitzea eta zerbait desberdina egitea da, hain zuzen ere. Alde horretatik, nik uste dut kritika on samarra dudala, baina saldu, aldiz, ez dut liburu askorik saltzen. Poesia ez da saltzen.

Oso Instagram poesia dago modan gaur egun: ideia bat oso hitz gutxitan eta zartako moduko bat ematen dizuna"

Nik poesiarekin dirua galdu egiten dut askotan. Bi apustu pertsonal handi izan ditut azken aldian eta horietan dirua jarri dut: *Elurra elurraren gainean* liburua eta Donostiako Victoria Eugeniaren irailen Poesia Orduak ekitaldian egin genuen *Alaska* emanaldia. *Alaska* liburu gisa ere aterako da heldu den urtean.

Hori ere auto-edizioan, *Elurra elurraren gainean-en bezala?*

Ez. Hori Elkarrek aterako du. Auto-edizioa da bizitzan behin egiteko bakarrik. Eta holako emanaldi bat ere bai. Juantxo Zeberio eta Xabi Lozano-ekin egin nuen eta zoragarria izan zen, baina zaila berriz egiteko behar tekniko oso handiak dituelako. Baina ez ezinezkoa.

Zein da *Alaska*-ren istorioa?

Alaska hotel abandonatu bat da, ni jaino nintzen tokitik gertu dagoena. Maddi Barber zinemagilearen ideia da tokiei egiten zaien dolua. Berak buruan zituen urak estalitako herri eta bazterrak. Lan honetan hitz egiten dut galtzen duzunaz. Zurekin lotura zuten, baina dago-

neko existitzen ez diren lekuek zure baitan hartzen duten tokiez. Objektuek ere hitz egiten dut. Objektuek beste pertsona batzuekin lotzen gaituzte, eta harreman bat mozten denean gauza horiekin zer egiten dugun hartzen dut gogoan.

Elurra elurraren gainean enkarguz eginiko poemak bildu dituzu. Nolakoa da?

Oso lan berezia da, momentu berezi-tarako eta pertsona berezien inguruan sortutako testu bereziak biltzen dituelako. Fernando Reyk itzuli zituen horietako batzuk eta berea izan zen liburu batean biltzeko ideia. Txakur Gorriak taldekoek ilustrazio ederrak egin zituzten. Odisea izugarria izan zen, suplizio bat, abenduan papera garestien zegoenean eta garraio greba zegoenean atera nuelako. Ez dut gehiago auto-edizioa egingo, horretarako daude editoreak. Elkarrek egin du produktua, ez genuen ale gehiegi atera nahi eta, gure harridurarako, oso ongi saldu da.

Eta zure gaiak ere urte hauetan aldatu dira?

Azken aldian naturako elementu pila bat erabiltzen ari naiz poemetan. *Irautera* nire azken liburuan, nire jaioterriko paisaia sentimentalaz aritu nintzen eta Eus-

Azken hitza

ENBAXADARIK EZ DUGUN BITARTEAN

"*Elurra elurraren gainean* liburu-ko enkarguzko poemen artean dago Martin Ugalderekin omenez Urmuga ekitaldian irakurritakoa 2021eko uztailan. Amaierako bertsoak hala dio: "Egunkari batean iraun genezake enbaxadarik ez dugun bitartean", *Euskaldunon Egunkaria*-ren sortzaileei gorazarre eginez. "Buruan zeukaten poema horrekin txartel bat egin eta ekitaldian bertan banatzea, baina norbaitek erabaki zuen olerki hori 'politikogia' zela banatua izateko, eta nik esaten dut: zer dago politikoagoa egunkari nazional bat egitea baino?"

kaltzaindiaren sarrera hitzaldia ere mai-tasunaren botanikaren inguruan egingo dudala uste dut.

Mendiz inguratutako eremu industria-la da Sakana eta, Gipuzkoa, zer esanik ez. Han basoak ez dira publikoak hein handi batean eta irabazi asmoarekin kudeatzen dira. Nafarroan, aldiz, denonak dira, zorionez. Ni hor bizi naiz, muga horretan.

Haurrentzako literatura zergatik idazten duzu?

Niri gustatzen zaizkidan ipuinak egiten ditut. Idazten ditut niretzat eta, egia esan, gauza batzuk ez dira argitaratzeko modukoak. Bestalde, badirudi haur literaturan beste parametro batzuetan funtzionatzen dutela eta liburu guztiek izan behar dutela helburu bat. Erre-mere hitz egiten badut edo mehea banaiz edo amarekin bakarrik bizi banaiz... Presio moduko bat dago liburu tematikoekin, autolaguntza moduko liburuak dira eta ez da beharrezkoa. Uste dut liburu bat bihotzera iritsi behar zaizula eta liburu on horietan gai guztiez hitz egiten dela: bakardadeaz, doluaz, gabeziez... Ez dut uste ume garaian heldutan baino zoriotsuagoa garenik. Berdin sufritzen da edo gehiago. Niri ez zait interesatzen haurtzaro erabat zoriontsuaren ideia faltsu hori.

Euskara teknikaria zara lanbidez.

Euskara teknikari bokazionala naiz, baina egia da ez nauela gehiegi nekatzen eta aukera eta malgutasuna ematen didala beste gauza batzuk egiteko. Bortzirietan hasi nintzen eta han ikasi nuen dakidan gehiena. Eredugarri ziren eta dira han dauden teknikariak. Gero Sakanara etorri nintzen eta hemen eman ditut azken 20 urteak, kenduta Burlatan eginiko tartetxoak. Nik beti esaten dut oso lan aspergarria dudala kudeatzailea naizelako hein handi batean eta horri esker sortzen dudala, energiak ez didalako lantokian ihes egiten.

Zer gustatuko litzazuke lortzea teknikari gisa?

Nik nahiko nuke haur eta gazteek euskarazko sormen lanak egin eta haiekin gozatzea. Sormenaren bidez jende guztiak, baina bereziki haur eta gazteek, hizkuntzarekiko atxikimendu bat lor dezaten. Baina hori oso zaila da, bai arrazoi objektiboengatik, bai bizitzan hizkuntza batera edo bestera eramaten zaituzten erabakiak gurutzatzen zaizkizulako. Nire kasuan, adibidez, gure etxean beti izan da euskararekiko eta kulturarekiko atxikimendu handia. Oinarri hori badut, baina horretaz gain, Altsasuko institutuan Arbizuko eta Etxarriko gazteekin elkartu nintzen eta beraientzat naturalena euskaraz aritzea zen; ni ere giro euskaldun horretan sartu nintzen, bestela ziur naiz erdararako joera handiagoa izango nukeela.

Oro har, sentsazioa daukat gauza askotan ez dugula aurrera egin eta jarraitzen dugula legeria eskas baten menpe. Guk, adibidez, Sakanan ez dugu lortu D eredua orokortzea eta herri batzuetan erabilezko nabarmen egin du behera, esaterako Urdiainen, besteak beste bikote mistoen jokabidearengatik, esango nuke.

Kanpotik bizitzera etorritako pertonekin ere lan egiten duzue euskarara ekartzeko asmoz. Nola dago egoera Sakanan?

Kale neurketaren datuak aurkeztu zituzten duela gutxi. Gaztelera, euskara, frantsesa eta beste hizkuntza batzuen erabilera neurtzen da, eta emaitzetan ikusten da hiru herritan –Iruztzun, Uhartan eta Lakuntzan– beste hizkuntza horien porzentzajea oso handia dela.

Bestalde, argi dago maila sozialak badiuela zerikusi handia. Euskara ez da pobreen hizkuntza, ikasteagatik oraindik ordaindu behar delako. Euskara ikasteko denbora eta dirua behar dira, eta gainera sentitu behar duzu zerbaite-tarako balio dizula, eta ez naiz bakarrik lanaz ari. Gauza asko daude hor. Dirulaguntzak banatzeaz arduratzen naiz eta, tabernako soziologia eginez, esan dezaket askoz ere sentsibilitate handiagoa dagoela kanpotik etortzen direnen aldetik bertakoen aldetik baino. Euskara ikasteko eskaeren artean Danimarka, Uruguai, Katalunia, Brasil... hamaika tokitako herritarrak ikusten dituzu.

Aitonena da beste fenomeno aipagarri bat, hemen Sakanan oso garbi ikusten dena. Ez dut esaten aiton-amonena. Askotxo dira erretiroa hartu duten gizonek, iloba euskaldunak dituztenak, eta euskara ikastea erabaki dutenak. Beharbada emakumeek ordutegia oso bete dute, eta oso antolatua; eta gizonak, aldiz, agian denbora gehiago dute lana utzi ondoren euskara ikasteko.

Euskaltzaindiari zer ekarpen egiten ahal diozu?

Nire bizitza osoa eskaini diot euskarari, lanean, sormenean, militantzian... Izendapen hau hartzen dut aitortza baten

gisara. Literatura garaikidean zerbait egiteko asmoa dagoela ulertzen dut ere bai, eta horretan uste dut egin nezakeela nire ekarpena. Izaera nazionaleko bi elkartek daude literaturaren sustapenean lanean, Euskal Idazleen Elkarte eta Galtzagorri elkarte, eta haiekin zerbait egin daitekeela uste dut.

Nola dakusazu euskal literaturaren egoera?

Gurea hizkuntza minorizatua da eta kanpoan kutsu exotikoa hartzen diote, baina literaturari dagokionez, uste dut oso gauza homologagarriak egiten direla hemen. Nik, beti ere, euskal literaturaz hitz egingo nuke. Batzuetan deitzen naute Nafarroako literaturaz hitz egiteko, baina ez zait iruditzen halakorik existitzen denik, eta erdaraz ere ez dago ezaugarri propiorik duen nafar literaturarik.

Hemen mugimendua eta sortzaile euskaldun asko badira, ez?

Nafarroan bada erdaraz bizi, baina euskaraz sortzen duen jende asko. Eta esango nuke Iruñerrian gehiago. Bada kontzientzia bat eta euskaraz dakiten sortzaileek euskaraz sortzen dute. Horrek estatus bat ematen dio hizkuntzari. Sortzaile pila bat dago eta oso onak. Gero beste kontu bat da ea publikorik dagoen emanaldi guztietarako edota hainbeste liburu irakurtzeko... baina hori gertatzen da hizkuntza minorizatua bat garelako, hein handi batean.

Zer duzu orain esku artean?

Ramon Andresen poemak itzultzen ari naiz, *Alaska* liburua urte berrian plaza-ratuko dugu eta Euskaltzaindiaren sarre hitzaldia ari naiz prestatzen hemendik zortzi hilabetera irakurtzeko.

Beti lanean?

Beti lanean. Aurten oraindik ez dut oporrik hartu! ●

“
**Euskaraz
poesia liburu piloa
argitaratzen dira,
baina oso poeta
gutxi dago”**

